SUOMEN SÄHKÖNKÄYTTÄJÄT

ASIANTUNTIJA-LAUSUNTO

TaV@eduskunta.fi
U 3/2023 vp

SUOMEN SÄHKÖNKÄYTTÄJIEN LAUSUNTO VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄSTÄ EDUSKUNNALLE KOMISSION EHDOTUKSESTA SÄHKÖN MARKKINAMALLIA KOSKEVAKSI LAINSÄÄDÄNNÖKSI

Suomen Sähkönkäyttäjät ry (ELFi) kiittää mahdollisuudesta lausua näkemyksensä talousvaliokunnalle valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle komission ehdotuksesta sähkön markkinamallia koskevaksi lainsäädännöksi.

Edustamme yli 1 GWh vuodessa kuluttavia sähkön netto-ostajia. Jäsenyrityksemme ovat kaupan, teollisuuden ja palvelualojen yrityksiä, joille asiakaslähtöinen, läpinäkyvä ja terveen kilpailun alainen sähkömarkkina on erittäin merkityksellistä yritysten kustannustehokkuudelle ja investoinneille Suomeen.

ELFin yleiset kommentit sähkön markkinamallia koskevaan lainsäädäntöön

Venäjän hyökkäys Ukrainaan ja sitä seuranneet rajoitustoimet EU:n kaasukaupalle mullistivat perusteellisesti sähkömarkkinoiden tulevaisuuskuvan EU:ssa. Kaasun kymmenkertainen hinta sähkömarkkinoiden marginaalipolttoaineena korotti, ja korottaa yhä, sähkön hintaa EU:ssa. Tämän ongelman ei olisi pitänyt voimakkaasti vaikuttaa sähkön hintatasoon Suomessa, mutta sähkön tuonnin loppuminen Venäjältä vaikutti erityisesti talviolosuhteissa kilpailurakenteeseen sähkön tarjonnassa.

Useassa EU-maassa ollut voimakas poliittinen paine sähkön hinnan alentamiseksi ja markkinan sietokyvyn parantamiseksi pakotti EU-komission myös pitkäaikaisiin markkinatoimenpiteisiin, jotka ovat nyt lausunnon alaisina.

Sähkönkäyttäjien näkökulmasta kriisin aikana EU:n yhteiset sähkömarkkinat pirstoutuivat usealla eri tavalla, joista merkittävimmät olivat seuraavat:

- Portugalin ja Espanjan annettiin luoda oma kaasun kattohintaan pohjautuva sähkönhinnan määritys
- Ranska päätti kansallistaa EdF:n
- Saksa kansallisti Uniperin
- Saksa antaa n. 200 miljardin euron tuen, joka pääosin suunnattu sähkönostajille

Nyt ehdotettuina ratkaisuna ei ole markkinamallin edelleen kehittäminen tai teknisen kattohinnan merkittävä alentaminen, jotka olisivat pureutuneet ongelman juurisyihin. Ratkaisuina ovat tukimekanismiraamien luominen uuteen CO_2-vapaaseen sähköntuotantoon ja joustoihin, sekä markkinavalvonnan tärkeyden korostaminen ja siihen panostaminen.

Suomen Sähkönkäyttäjät ry
Eteläranta 10, PL 10
00131 HELSINKI

Puhelin 010 2354 888
Fax (09) 62 4462

info@elfi.fi
www.elfi.fi

Y-tunnus 2794775-5
EU transparency reg.
069250127054-82

ELFi uskoo, että nyt ehdotetuilla toimenpiteillä EU saa parhaimmillaankin vain lisäaikaa suuremmille uudistuksille aina vuoteen 2028–29 asti, ja pahimmillaan ensi talvi tuo ongelmat uudelleen esille, ja poliittisen paineen muutoksille.

Taloudelliset vaikutukset

Mielestämme sekä PPA-sopimusten tukeminen että kaksisuuntaiset hinnanero-sopimukset heikentävät Suomessa toimivien yritysten suhteellista kilpailukykyä EU:n pääkilpailijamaitamme vastaan, mutta parantavat niitä globaalisti. Läpinäkyvien, kilpailtujen ja kustannustehokkaiden sähkömarkkinoiden tulisi olla Suomen tavoite. Markkinoiden likviditeetti toki auttaa tavoitteen saavuttamisessa, mutta ei voi olla ensisijaisena tavoitteena.

Kuluttajansuojaan liittyvät toimet eivät lisää mainittavasti markkinaosapuolten kustannuksia, sillä jokaisella vakavasti otettavalla myyjällä on jo nyt suojausstrategia ja resurssit sen toteuttamiseksi. Korkeampi suojausaste ei välttämättä lisää kustannuksia vaan alentaa riskitasoa, josta konkurssien yhteydessä ostajat hyötyvät, jos ostettuja suojaustuotteita ei ole ennen konkurssia myyty toisaalle.

Johdannaistuotteiden ja tulevaisuuteen liittyvien muiden hinnansuojaustuotteiden likviditeetti ei ole kulutuksesta riippuva vakio. Kun likviditeetti pohjoismaisilla johdannaismarkkinoilla oli 2000-luvun alussa noin 6–8 kertainen suhteessa kulutukseen, niin nyt se on puolittunut, vaikka sähkön kulutus on ennallaan. Öljymarkkinoilla sama suhde on vähintään sata ja rahoitusmarkkinoilla tuhat. Perimillään kyse on ostajien ja myyjien luottamuksesta markkinan toimintaan eri olosuhteissa ja hinnanmuodostuksen kilpailullisuuteen.

ELFin yksityiskohtaiset kommentit sähkön markkinamallia koskevaan lainsäädäntöön

Olemme samaa mieltä valtioneuvoston kanssa siitä, että markkinoilla tapahtunut ja tapahtuva tuotantorakenteen muutos edellyttää sähkömarkkinamallin arviointia keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. Erityisen haasteen mielestämme tuo sääriippuvaisen tehon vaihtelu ja jopa hetkittäinen pula eri maiden sähköjärjestelmissä.

Sähkön loppukäyttäjät

ELFI tukee valtioneuvoston kantaa, ja muistuttaa ostajan oikeutta sähkön loppukäyttöön tai käyttämättömyyteen ilman erillisiä taloudellisia sanktioita, jollei sopimuksessa ole toisin sovittu.

Johdannaismarkkinat

ELFi kummeksuu valtioneuvoston kantaa, jossa yritykset ovat ehdotuksessa täysin jätetty kannanmuodostuksen ulkopuolelle. Toisin kuin on tilanne yrityksissä, kuluttajien kiinnostus tehdä johdannaissopimuksia on käsityksemme mukaan ollut hyvin rajallista. Kuluttajat tekevät joko kiinteähintaisia tai pörssihintaperusteisia sopimuksia. Yritykset ovat aktiivisia johdannaismarkkinoilla.

Sähkönhankintasopimukset

Uskomme, että tämä ns. PPA-linjaus tullaan suurella enemmistöllä hyväksymään EU:ssa.

On kuitenkin hyvä tiedostaa, että PPA-sopimukset Suomessa mielletään uusiin hankkeisiin kohdistuviksi sopimuksiksi. Useassa muussa maassa (mm. Ranska ja Norja) niitä tullaan käyttämään alle markkinahinnan oleviksi tukisopimuksiksi, joita kansallisesti omistettu tuottaja tarjoaa omana maan teollisuudelle.

Tukimekanismit uudelle tuotannolle eli kaksisuuntaiset hinnanerosopimukset

ELFI tukee linjausta, jossa *" Valtioneuvosto suhtautuu varauksella komission ehdotukseen rajata mahdollisesti sovellettavat tukimekanismit uudelle päästöttömälle sähköntuotantokapasiteetille ainoastaan kaksisuuntaisiin hinnanerosopimuksiin"*

Pidämme erittäin tärkeänä sitä, että kaksisuuntaisten hinnanerosopimusten muodossa olevat suorat hintatukijärjestelmät olisi suunniteltava siten, että tulot, jotka saadaan markkinahinnan ollessa rajahintaa korkeampi, jaetaan kaikille sähkön loppuasiakkaille niiden kulutusosuuden perusteella.

Joustoa koskevat tukitoimet

ELFI tukee valtioneuvoston linjausta. On tärkeätä, että joustopotentiaalia pystytään täysimääräisesti hyödyntämään ja tukemaan sekä nykyisen kulutuksen että uusien kohteiden osalta tasa-arvoisesti.

Verkkotoiminta

Kummeksumme suuresti valtioneuvoston kantaa, jossa joustopalveluiden lähtökohtana on verkonhaltijan etu eikä sähkömarkkinoiden kokonaisetu. Kokonaisetua tarkasteltaessa otettaisiin huomioon myös asiakas eli sähkönkäyttäjä, joka voisi tarjota lisäjoustoa markkinoille.

Tärkeimmät joustomarkkinat ovat tukemassa reaaliaikaisesti sähköjärjestelmän viansietokykyä ja turvallisuutta. Emme ymmärrä valtioneuvoston huolta muiden markkinoiden toiminnallisuudesta. Usein eri markkinoiden toiminnallisuuksien kytkeminen keinotekoisesti yhteen on keino rajoittaa uusien toimijoiden tuloa markkinoille.

Kohtuuhintaisen energian saatavuus sähkön hintakriisin aikana

ELFi tukee valtioneuvoston linjausta. Toivomme myös kuulevamme Energiaviraston kannan siihen, mikä on kohtuuhintaista sähköä.

REMIT-asetus

ELFi tukee valtioneuvoston linjausta.

Asia on hyvin tärkeä markkinaosapuolten luottamuksen säilyttämiseksi hinnan oikeellisuuteen. Alla on kuva ACERin REMIT-raportista, jossa on muun muassa avoinna olevien väärinkäyttöepäilyjen kehitys.

Figure 7: Potential REMIT Breach Cases - Quarterly Statistics

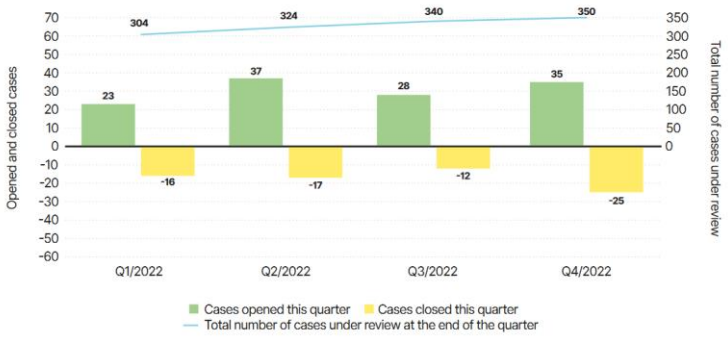

Source: ACER (Case Management Tool).

Kunnioittavasti
Pasi Kuokkanen
Suomen Sähkönkäyttäjät ry